

Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi

*Institute of Public Administration
Journal of Social Sciences*

Cilt 2, Sayı 3, Kış/Aralık 2022

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN TURANCILIK ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

An Evaluation of Hüseyin Nihal Atsız's Understanding of Turanism

Araştırma Makalesi • Research Article

Doç. Dr. Yücel NAMAL

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü
yucelnamal@hotmail.com

0000-0002-8074-0134

Geliş Tarihi/Received: 28.10.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 25.11.2022

Atf/Citation

Namal, Y. (2022). Hüseyin Nihal Atsız'ın Turancılık Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme.
Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi. (3), 33-50.

Kamu Yönetimi Enstitüsü
Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı kuruluşudur

Öz

Hüseyin Nihal Atsız'ın Turancılık anlayışı coğrafi ve tarihî yaklaşımlara bir tepki hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Atsız, Turancılığı bütün Türkleri tek devlet halinde birleştirmek ülküsü olarak tanımlayarak Türk milleti için en kutlu hedefin Turancılık olduğunu ileri sürer. Atsız, Turancılık fikrini anlatabilmek için birçok mücadele vermiştir. Bu mücadelesinden dolayı da çoğu zaman kendisini tartışmaların ve hatta hukuki mücadelelerin içerisinde bulmuştur. Atsız'ın, üniversite yıllarında hocasına yapılan saygısızlığa kayıtsız kalmayıp tepki göstermesi ve akabinde bu hadiseden ötürü asistanlık görevine son verilmesi, onun daha sonra gireceği ateşli tartışmaların ilk kıvılcımı olur. Türkiye'deki Türkçülük/Turancılık mefkûresinin en önemli fikir babalarından kabul edilen Atsız'ın ilmî çalışmalarıyla Türkçülük davasının prensiplerini belirleyen kişi olduğu ve böylelikle Türkçülük aleyhtarlarına karşı Türk milletini her daim uyanık tuttuğu görülmektedir. Bu bağlamda Turancılık üzerine bilinen yanlışlar ve yapılan hatalı değerlendirmeleri göstermeye çalışarak kimlerin Turancılık fikrine karşı olduğunu ortaya koymaya çalışır. Bu çalışmada Atsız'ın makaleleri ışığında Turan ve Turancılık kavramları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Nihal Atsız, Turan, Turancılık.

Abstract

Hüseyin Nihal Atsız's understanding of Turanism emerged as a reaction to geographical and historical approaches. For this reason, Atsız defines Turanism as the ideal of uniting all Turks in a single state and argues that Turanism is the most blessed goal for the Turkish nation. Atsız struggled a lot to explain this Turanism idea. Because of this struggle, he often found himself in discussions and even legal struggles. Atsız's reaction to the disrespect towards his teacher during his university years, and his dismissal from his assistantship due to this incident, was the first spark of the heated discussions that he would later enter. It is seen that Atsız, who is considered one of the most important intellectual fathers of the Turkism/Turanism ideal in Turkey, is the person who determines the principles of the Turkism cause

with his scientific studies, and thus keeps the Turkish nation always vigilant against the opponents of Turkism. In this context, it tries to reveal who is against Turan by trying to show the known mistakes and erroneous evaluations on Turanism. In this study, the concepts of Turan and Turanism are discussed in the light of Atsız's articles.

Key Words: Hüseyin Nihal Atsız, Turan, Turanism.

Giriş

Hüseyin Nihal Atsız, 12 Ocak 1905'te İstanbul Kadıköy'de doğmuş, baba tarafından Gümüşhane'ye bağlı Torul kazasının Midi köyündeki Çiftçioğulları ailesine, anne tarafından ise Trabzon'un Kadioğulları ailesine mensuptur. Atsız, Deniz Kuvvetleri'nde Deniz Güverte Binbaşılığı'ndan emekli olan Mehmet Nail Bey'in, bir Deniz Yarbayı'nın kızı olan Fatma Zehra Hanım ile evliliğinden olan üç çocuklarından biridir. Atsız'ın bir kardeşi eğitimci ve yazar olan Ahmet Nejdet Sançar, diğer kardeşi ise Fatma Nezihe Çiftçioğlu'dur. İlkokula altı yaşında Latin harfli eğitim ve öğretim veren Kadıköy'deki Fransız okulunda başlayan Atsız, buranın yanmasıyla Alman Mektebi'ne verilmiştir (1911). Bir süre sonra babası Mehmed Nail Bey'in Kızıldeniz'deki görevinden ötürü Süveyş'te bir Fransız İlkokulu'na devam ettiyse de, babasının İstanbul'a dönme emrini alması ile İstanbul'a gelen Atsız, Kasımpaşa'daki Cezayirli Gazi Hasan Paşa Mektebine kaydolmuştur. Ailesinin Kasımpaşa'dan Kadıköy'e taşınması ile hususi Osmanlı İttihâd Mektebi'nde öğrenimine devam etmiş, babasının kolağası olarak I. Dünya Savaşına katılması nedeniyle bu sefer de Kadıköy Sultanî'sinin rüştiye (ortaokul) kısmına geçiş yapmıştır. Buradan İstanbul

Sultanîsi'ne geçen Atsız, 1922 tarihinde Lise öğrenimini tamamlamış ve aynı yıl imtihanla Askerî Tıbbiyeye girmiştir. Ziya Gökalp'ın cenaze töreninin yapıldığı günün akşamı, Türk öğrenciler ile diğer öğrenciler arasında çıkan bir kavga sonucunda, Atsız'a, öğrenciliği sırasında işleyeceği herhangi bir suç neticesinde Askerî Tıbbiye'den çıkarılacağı yollu bir ceza verilmiştir. Askerî Tıbbiyenin 3. sınıfında iken, aralarında birtakım meseleler geçen Arap asıllı Bağdatlı Mesud Süreyya Efendi adlı bir teğmenin -kasti bir şekilde ve lüzumsuz bir yerde- istediği selâmı vermediği için, 4 Mart 1925 tarihinde Askerî Tıbbiyeden atılmıştır. Bu olaydan sonra üç ay kadar Kabataş Lisesi'nde yardımcı öğretmenlik yapan Atsız, daha sonraları Deniz Yolları'nın Mahmut Şevket Paşa adlı vapurunda kâtip muavini olarak görev yapmıştır (Özdemir, 2007: 10-11; Öner, 1977; 9-10).

1926 yılında İstanbul Darülfünûn Edebiyat Fakültesi'nin "Edebiyat Bölümüne ve İstanbul Dârülfünûn'unun yatılı kısmı olan Yüksek Muallim Mektebi'ne kaydolun Atsız, bir hafta sonra askere çağırılmış, tecil isteği kabul edilmeyen Atsız, dokuz ay süren askerlik vazifesini (28 Ekim 1926-28 Temmuz 1927) İstanbul Taşkışla'da 5. Piyade Alayında er olarak yapmıştır. Ahmet Naci adlı arkadaşı ile birlikte hazırladığı "Anadolu'da Türklere ait yer isimleri" adlı makalenin Türkiyat Mecmuası'nın ikinci cildinde yayımlanması ile hocası olan M. Fuad Köprülü'nün dikkatini çeken Atsız, 1930 yılında Edirneli Nazmî'nin divanı üzerinde bir mezuniyet çalışması yapmış ve aynı yıl Edebiyat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Atsız'ın Edebiyat Fakültesi'ndeki sınıf arkadaşları arasında Tahsin Banguoğlu, Ziya Karamuk, Orhan Şâik Gökyay, Pertev Nailî Boratav, Nihad Sami Banarlı gibi sonraları edebiyat ve kültür tarihimiz açısından önemli yerler işgal edecek

isimler de yer almaktaydı. Mezuniyetini müteakip Edebiyat Fakültesi Dekanı da olan hocası Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, Maarif Vekâleti nezdinde Atsız için tavassutta bulunarak, Yüksek Öğretmen Okulu'nu öğrenci olarak bitirdiği için, liselerde yapması gereken 8 yıllık mecburi hizmetini affettirmiş ve Atsız'ı kendisine asistan almıştır (25 Ocak 1931). Atsız, 15 Mayıs 1931'den 25 Eylül 1932 tarihine kadar Atsız Mecmua'yı (Sayı 17) çıkarmaya başladı. M. Fuad Köprülü, Zeki V. Togan, Abdülkadir İnan gibi edebiyat ve tarih bilginlerinin de dâhil bulunduğu bir kadro ile yayın hayatına atılan bu "Türkçü ve Köycü" dergi, devrinde ilim, fikir ve sanat alanında çok tesir yaratan Türkçü bir çığır açmış ve âdeta Cumhuriyet Devri Türkçülüğünün öncüsü olmuştur. Atsız, kendini tanıtmaya başlayan ilk yazılarını (H. Nihâl) ve hikâyelerini (Y.D.) imzalarıyla bu dergide neşre başlamıştır (Sertkaya, 1976: I-IV).

1932 Temmuz'unda Ankara'da toplanan Birinci Türk Tarih Kongresi esnasında, Prof. Dr. Zeki Velidi Togan'a Dr. Reşid Galib'in yaptığı haksız hücum üzerine Atsız, içerisinde ikinci eşi Bedriye (Atsız) ile Pertev Nailî Boratav'ın da bulunduğu sekiz arkadaşıyla birlikte Dr. Reşid Galib'e "Zeki Velidi'nin talebesi olmakla iftihar ederiz" diyen bir protesto telgrafi çekmiş ve bu telgraf üzerine de mimlenmiştir. 19 Eylül 1932'de Dr. Reşid Galib, Maarif Vekili olmuş ve kısa bir müddet sonra da -Prof. M. Fuad Köprülü'nün dekanlıktan ayrılması üzerine- Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na vekâleten bakan Ali Muzaffer Bey asaleten tayin edilmiştir. Atsız'ı üniversiteden uzaklaştırmak için fırsat arayan Reşid Galib, Atsız'ın, Atsız Mecmua'nın 17. sayısındaki "Darülfünun'un kara, daha doğru bir tabirle, yüz kızartacak listesi" adlı makalesi ile bu fırsatı yakalamış ve Edebiyat Fakültesi Dekanı,

Atsız'ın üniversite asistanlığına son vermiştir (13 Mart 1933). Üniversite asistanlığından çıkarılan Atsız (Mart 1933), Malatya Ortaokuluna Türkçe öğretmeni olarak tayin edilmiştir. Malatya'da kısa bir süre (8 Nisan 1933 – 31 Temmuz 1933) Türkçe öğretmenliği yapan Atsız, Edirne Lisesi edebiyat öğretmenliğine tayin edilmiştir. Atsız'ın Edirne'deki edebiyat öğretmenliği de 3-4 ay kadar kısa bir müddet devam etmiştir. Edirne'de iken Atsız Mecmua'nın devamı mahiyetindeki "Aylık Türkçü dergi" olan Orhun (5 Kasım 1933 – 16 Temmuz 1934, sayı 19)'u yayınlayan Atsız, Orhun'da Türk Tarih Kurumu tarafından çıkarılan ve liselerde ders kitabı olarak okutulan dört ciltlik tarih kitaplarının yanlışlarını ağır bir şekilde tenkit ettiği için vekâlet emrine alınmış, (28 Aralık 1933), 9. sayısında da Orhun, Bakanlar Kurulu kararı ile kapatılmıştır (Sertkaya, 1976: VII).

Dokuz ay vekâlet emrinde kalan Atsız, Kasımpaşa'daki Deniz Gedikli Hazırlama Okuluna Türkçe öğretmeni olarak tayin olmuştur. 27 Şubat 1936 tarihinde ikinci eşi olan Bedriye Hanım (Atsız) ile evlenen Atsız'ın bu evlilikten 4 Kasım 1939 tarihinde Yağmur ve 14 Temmuz 1946 tarihinde de Buğra adlı iki oğlu olmuştur. Atsız Bey ikinci eşi Bedriye Atsız'dan da Mart 1975 tarihinde ayrılmıştır. Atsız Bey, Kasımpaşa'daki Deniz Gedikli Hazırlama Okulu'nda Türkçe öğretmeni olarak 4 yıl kadar çalışmış ve 1 Temmuz 1938 tarihinde bu görevinden ihraç edilmiştir. Bunun üzerine, Özel Yüce-Ülkü Lisesi'ne geçen ve burada 1938 yılından 1939 yılının Hazirani'nin sonuna kadar edebiyat öğretmenliği yapan Atsız, 19 Mayıs 1939 – 7 Nisan 1944 tarihleri arasında yine özel bir lise olan Boğaziçi Lisesi'nde edebiyat öğretmenliğinde bulunmuştur. Atsız, Boğaziçi Lisesinin Türkçe öğretmeni iken Orhun'u yeniden yayınlamaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı

sıralarında yerli komünistler faaliyetlerini fevkalade arttırdıkları hâlde, resmî makamlar bu aşırı hareketlere karşı tedbir almak yerine, seyirci kalmaktaydılar (Sertkaya, 1976: IX).

Atsız'ın yurt içinde fazlaca rağbet görmesi üzerine, dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından görevine son verilmiş, izleyen süreçte mektubunda “vatan haini” olarak nitelendirdiği Sabahattin Ali tarafından kendisine dava açılmıştır. İkinci oturumu 3 Mayıs 1944'te yapılan davanın sonucunda Atsız 6 ay hapse mahkûm edilmiş, bu ceza sonradan ertelenmiştir. Sonrasında açılan davada aldığı 6,5 yıllık ceza ise temyiz yoluyla bozulmuştur. Davaların sürdüğü bu süreç içerisinde, Atsız çok kötü koşullarda yargılanmış, “tabutluk” adı verilen küçük bölmelerde bırakılmıştır. Atsız ile aynı dönemde, aralarında Alparslan Türkeş, Orhan Şaik Gökyay, Zeki Velidi Togan, Reha Oğuz Türkkan ve Osman Yüksel Serdengeçti gibi önemli şahsiyetlerin de bulunduğu kişiler de tutuklanmış, sonradan karar Askerî Yargıtay tarafından bozulmuştur. Nisan 1947'den Temmuz 1949'a kadar kendisine iş verilmeyen Atsız, bu zaman zarfında geçinmek için kitaplarından bazılarını satmak zorunda kalmıştır. Bir müddet Türkiye Yayınevinde çalışan Atsız, Türk-Rus savaşlarının özeti olan “Türkiye Asla Boyun Eğmeyecektir” adlı kitabını da Sururi Ermete adlı şahsın adı ile yayımlamak zorunda kalmıştır. Atsız'ın sınıf arkadaşlarından Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu Millî Eğitim Bakanı olunca Atsız'ı 25 Temmuz 1949'da Süleymaniye Kütüphanesi'ne “uzman” olarak tayin etmiştir. Bir müddet bu vazifede çalışan Atsız, Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonra Haydarpaşa Lisesi edebiyat öğretmenliğine tayin olmuştur. 4 Mayıs 1952 tarihinde Ankara Atatürk Lisesinde vermiş olduğu “Türkiye'nin

Kurtuluşu” konulu bir konferans üzerine Cumhuriyet Gazetesi Atsız’ın aleyhine yalan yayın yapmış, hakkında Bakanlık tarafından tahkikat açılan Atsız’ın konuşmasının ilmî olduğu tespit edilmiş fakat Atsız Haydarpaşa Lisesindeki edebiyat öğretmenliği görevinden “muvakkat” kaydı ile alınarak (13 Mayıs 1952) yine Süleymaniye Kütüphanesindeki vazifesine tayin edilmiştir. Mayıs 1952 tarihinden emekliliğini istediği 1 Nisan 1969 tarihine kadar Süleymaniye Kütüphanesinde çalışan Atsız’ın en uzun süreli memuriyeti bu kütüphanedeki memuriyet olmuştur. 1962’de Türkçüler Derneğini kurmuş ve ölümüne kadar Ötüken dergisini çıkarmıştır. Özellikle 1965 yılından başlayarak Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde baş gösteren “yıkıcılık” ve “bölücülük” hareketleri hakkında yazılar yazmış ve kendisine bu makalelerden ötürü savcılıkça tahkikat açılmıştır. Uzun duruşmalardan sonra mahkeme Ötüken’in sahibi Atsız’ı ve sorumlusu Mustafa Kayabek’i 15’er ay hapse mahkûm etmiştir. Mahkeme başkanının karara katılmadığı ve 2’ye 1’lik ekseriyetle verilen bu karar, temyiz edilince Yargıtay tarafından bozulmuş, fakat aynı mahkeme kararda ısrar edince Yargıtay hükmü tasdik etmiştir. Atsız ve Mustafa Kayabek “Tashih-i karar” isteğinde bulunmuşlar fakat bu istekleri mahkemece kabul edilmemiş ve böylece mahkûmiyet kararı kesinleşmiştir. Kronik enfarktüs, yüksek tansiyon ve ağır romatizmadan rahatsız olduğu için Haydarpaşa Numune Hastanesine yatan Atsız’a, Haydarpaşa Numune Hastanesi tarafından “Cezaevine konulamayacağı” kaydı bulunan rapor verilmiş, fakat 4 aylık bir rapor Adli Tıp tarafından kabul edilmemiş ve “reviri olan cezaevinde kalabilir” şeklinde değiştirilmiştir. Bunun üzerine infaz savcılığı 14 Kasım 1973 Çarşamba günü sabahı Atsız’ı evinden aldırarak Toptaşı Cezaevi’ne sevk etmiştir. 40 kişilik adi suçlular koğuşuna konulan Atsız, bir müddet sonra reviri olan Sağmalcılar Cezaevi’ne

nakledilmiştir. Atsız, kesinleşen 1,5 yıllık cezasını çekmek için hapse girince, Atsız'ın yazılarından, fikirlerinden ve eserlerinden feyz alan milliyetçi ilim adamları, üniversite mensupları, gençlik teşekkülleri, kültür dernekleri vasıtası ile Türk milleti, Cumhurbaşkanına başvurup “Atsız'ı affetmesini” istemiştir. Atsız suç işlemediğini belirterek bizzat “af” talep etmediği hâlde, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk yetkisini kullanarak Atsız'ın cezasını affetmiştir. 22 Ocak 1974'te Bayrampaşa Cezaevi'nden tahliye edilen Atsız, 1,5 yıllık cezasının 2,5 ay kadarını cezaevinde geçirmiştir.

Atsız fikirleri ile yaşayışını “telif eden” bir karaktere ve şahsiyete sahipti. İbnü'l Emin Mahmut Kemal İnal'ın tarifi ile “Atlıyı atından indirecek derecede şiddetli yazılar yazan” Atsız, ateşli ve keskin bir üsluba sahipti. Atsız, hayatında bir defa, o da ölüme karşı, mağlup olmuştur. Küçük kardeşi Necdet Sançar'ın ani ölümü Atsız için çok acı bir darbe olmuş ve Atsız, Sançar'ın ölümünden sonra ancak 10 ay kadar yaşayabilmiş, bu yüzden de üzerinde çalıştığı eserlerini bitirememiştir. 1975'in Kasım ayının ortalarında hasta olduğundan şüphelenmiş, yapılan muayene ve testler sonucunda bir hastalık bulunamamıştır. 10 Aralık 1975 Çarşamba gününün akşamı kalp krizi geçirmiş, gelen doktor enfarktüs olduğunu anlayamamıştır. 11 Aralık 1975 Perşembe akşamı yeni bir kalp krizi, Atsız'ı aramızdan alıp götürmüştür (Özdemir, 2007: 25; Akün, 1991: 87).

Atsız ve Turancılık

Atsız, 30 Nisan 1973 tarihli “Turancılık” başlıklı makalesinde Türkiye'de Turancılık denilince anlaşılının, tarihî mirasları da dâhil olduğu halde bütün Türkleri tek devlet halinde birleştirmek ülküsü olduğunu

kaydetmiştir. Turancılık her ülkü gibi nesillerden kan ve can vergisi isteyen, gönüllere heyecan katan bir inançtır. Atsız, Turancılığın bir macera olup olmadığı şeklindeki görüş hakkında Enver Paşa'nın Kafkas Cephesindeki başarısızlığı ile ortaya çıkan görüşün Turancılığın maceracı olduğunu savunduğunu söyler. Ancak bir başarısızlıkla bir düşüncenin yanlışlığına hükmetmenin de yanlış olduğunu ekler. Atsız, Enver Paşa'nın cesur fakat ehliyetsiz bir komutan olduğu ve Enver Paşa'yı saf bir Turancı saymanın da yanlış olduğunu çünkü İttihatçıların hem Turancı hem de İslam birliğini savunduklarını belirtmiştir. Yine bu görüşüne İttihatçıların hem Mısır'ı hem de Kafkasya'yı almak istedikleri şeklindeki iddiasını da ekler. Ayrıca Atsız, Kafkas Cephesinin Turancılık düşüncesiyle değil müttefikimiz Almanların üzerindeki yükü azaltmak amacıyla açıldığını da ifade eder. Atsız, maceracılık konusunda da her maceracılığı bir hata olarak görmediği gibi her ihtiyatı da tedbirli bir davranış olarak görmediğini belirtir. Atsız'a göre insanlık tarihinde birçok macera vardır. Kristof Kolomb'un batıya giderek Hindistan'a varmak istemesini Babür'ün Hindistan'a, Yavuz'un Mısır'a girmesini birer macera örneği olarak kabul eder. Atsız ifadelerinde daha da ileri giderek tehlikesiz yaşamak isteyenler intihar etsin demektedir. Hayat ve kâinatın tehlikelerle dolu olduğunu, bu nedenle milletin bir millî hedefe sahip olarak yaşaması gerektiğini ve Türk milleti için en kutlu hedefin Turancılık olduğunu belirtir. Bütün Türkleri birleştirmenin de görevimiz olduğunu vurgular. Ayrıca Turancılığı, bütün Türkleri yalnız kültür alanında birleştirmek diye anlamanın da yanlış olduğunu, kültür birliğinin ancak siyasi birlik sonunda doğduğunu ifade eder. Siyasi sınırlar dışındaki Türklerle uğraşmak macera ise Kıbrıs, Batı Trakya ve Kerkük Türkleriyle neden bu kadar ilgilenildiği sorusunu okuyuculara yöneltmektedir. Atsız, Turancılığa

muhalefetin Türkiye dışındaki Türklerden habersiz olunmasının sonucu olduğunu ve bunun sonucunda gençlerin tarihlerinden habersiz yetişmesine de yol açtığını savunmaktadır (Atsız, 1973, 3).

Atsız, “Turancılık Romantik Bir Hayal Değildir” başlıklı makalesini Orhon Seyfi Orhon’un Son Havadis gazetesinin 2 Şubat 1968 tarihindeki nüshasında yer alan “Turan Nedir?” başlıklı yazısında yer aldığını söylediği yanlışları düzeltmek amacıyla yazmıştır. Orhon’un yazısı şöyle başlar: “Çok değerli arkadaşım Tekin Erer’in en güzel misalini vererek anlattığı gibi milliyetçilikte bir Türk emperyalizmi halinde “Turancılık” yoktur. Turan, Türk tarihinde büyük Türk ırkının kendisine vatan olarak seçtiği yerdir... Apaçık anlaşılır ki gençlere Türkçülüğün bayrağını getiren şair (Ziya Gökalp) eski tarih boyunca Türk ırkının yaşadığı ülkeleri zapt edelim demiyor. Türklerin Turanı, Yunanlıların Megalo İdeası değildir. Türk milletini, eski Türk tarihi içinde hatırlamaktır” Atsız’a göre bu satırlar tamamen yanlıştır, Gökalp’in eski Türk ülkelerinin zapt edelim demedi diye yerinde sayılamayacağı gibi oysa Gökalp’in eski Türk ülkelerini zaptı taraftarı olduğunu şu sözleriyle de kanıtlar:

*“Moskofun ülkesi viran olacak;
Türkiye büyüyüp Turan olacak”*

Yine Orhon’un ifade ettiği gibi Türklerin Turanı, Yunanlıların Megalo İdeası değildir demenin Yunanlılar büyümek istiyor biz büyümek istemiyoruz demek anlamına geldiğini belirtir. Atsız ayrıca bir milletin büyümekten korkması kadar ölümcül bir düşünce olmadığını ekler (Atsız, 1968, 3-4).

Atsız, “Turancıyız, Ne Olacak?” başlıklı yazısını 18 Haziran 1966 tarihli Ulus gazetesinde “İrkçı ve Turancı Dergiler Okullara Niçin Gönderiliyor? Bakana Tekrar Soruyor ve Cevap İstiyoruz” başlığıyla yayınlanan yazıya cevaben yazmıştır. Ötüken dergisinin de arasında bulunduğu bu yayımların zararlı olduğu belirtilmiştir. Atsız bu yazıya cevaben Ötüken’in siyasi bir dergi olmadığı gibi siyasetçiliği mizacımıza uygun görmediğimizden siyasetle de uğraşmadığını belirtmiştir. Ancak seçimlerde oyunu Alparslan Türkeş’e verdiğinin herkes tarafından da bilindiğini söylemiştir. Fakat AP’nin komünist düşmanlığını şiddetle desteklediğini ve destekleyeceğini de vurgular. Atsız yazısının devamında yalnızca Türklük düşmanlığına düşman olduğunu bu nedenle komünist veya sosyalist maskeli vatan ihanetinin susturulması taraftarı olduğunu ekler. Ayrıca Atsız, milletimizi yok etmek isteyen fikri fikir saymadığını belirtmiştir. Atsız yazısının devamında, “Bir milletin geçmişte olduğu gibi tekrar birleşmesinden daha muhteşem hangi fikir vardır?” Sorusuna Birleşmiş Milletler ideali denen maskaralık mı? Yoksa Kuruşef’in ‘Barış İçinde Birlikte Yaşamak’ düzenbazlığı mı?” diye sorar. II. Dünya Savaşı sırasında kendisinin de yargılandığı 1944-1945’te İrkçılık-Turancılık davasının görüldüğünü ve yargılanan profesör, doktor, öğretmen, subay, memur ve öğrencilerin Türkiye’yi bir savaşa sürüklemesine imkân olmadığını ekler. Fakat TBMM’de Türkiye’yi Almanya yanında savaşa sokmak isteyen birkaç milletvekili olduğunu bunlardan birinin de Cumhuriyet gazetesi sahibi ve başyazarı Yunus Nadi olduğunu belirtir. Atsız yazıda belirtildiği üzere Ötüken dergisinde Kür Şad’ın özlemi dile getiriliyor ifadesinden bir şey anlaşılmadığını Kür Şad’ın bir kahramanlık sembolü olduğunu milleti kurtarmak için kendisini feda etmiş bir yiğit olduğunu belirtmektedir. Böyle

yiğitlere sevgi duymak suçsa cahil yazar suçumuzu bağışlasın ve kimin özlemi çekilecekse lütfen bildirsın diye eklemiştir. Ötüken dergisinin Türkçü ve orducu dergi olduğunu belirtirken “keşke üç öğrenci değil bütün subaylar onu okusa” şeklindeki temennisini dile getirmekten geri durmamıştır. Atsız yazısında Ötüken dergisinde askeri ruhtan, kahramanlık telkininden, şeref ve fazilet havasından başka ne var? Ötükenden ürkmek için, ışıktan korkan yarasalar gibi milliyetçilikten ahlaktan ve faziletten korkmamak gerektiğini vurgulamıştır (Atsız, 1966, 17-18).

Atsız, II. Dünya Savaşı sırasında kaleme aldığı “Yabancı Bayraklar Altında Ölenlere Ağıt” başlıklı makalesini bu yazıyı yabancı devletlerin boyunduruğu ve bayrakları altında ölen Türklere yazmıştır. Atsız, yazısının başında ırkdaşlarına şöyle seslenir: “Ey, istemedikleri saflarda gönülsüz olarak çarpışıp kan döken uzaktaki kardeşler!” Bu durum karşısında içinin sızladığını ifade eden Atsız, yazdığı bu yazının onlara ağıt olduğunu belirterek şunları yazar:

“Ey yabancı bayraklar altında ölenler! Belirsiz mezarlarınıza kimse selam durmayacak. Belki hiçbir şair sizin için yanan bir yazı yazmayacak. Varsın sizi hiçbir dudak anmasın. İsterse size hiçbir mısra yanmasın. Ruhlarımız Tanrı Dağı'na varınca, efsanelere karışmış atamız Alp Er Tunga, başınıza kahramanlık tacını eliyle giydirecek; bütün kahramanlarımız size gülümseyecek ve en büyük övüncümüz, kahramanlar kahramanı, gaza yaraları kutlu olsun diyecektir. Ey son fişek ve son ata kadar vuruşan uzak kardeşler! Dünyada hiçbir kahramanlık boşuna değildir. Atsız'ın bu güzel mısralarına mazhar olan uzaktaki Türklere yazısının sonunda Çanakkale'de kardeşleriniz çarpışırken gönülleriniz hangi duygu ile çarptı ve elleriniz

Tanrıya nasıl kalktıysa bugün de bizim gönüllerimiz sizin için aynı duygularla çarpıyor.”

Atsız yukarıdaki satırlara son verirken istemedikleri yabancı saflarda ölenlere seslenerek yalnızca bir ayrılık olarak gördüğü ölümlere karşın gelecekte büyük birliğin doğacağı ümidini kaybetmediğini ifade eder (Atsız, 1943, 21-22).

Atsız, “Bir Ansiklopedinin Büyük Yanlışları” başlıklı yazısını 1923-1973 Türkiye Ansiklopedisi adıyla fasiküller halinde çıkan bir ansiklopedinin “Turancılık ve Türkçülük” maddesindeki büyük yanlışları nedeniyle yazdığını belirtir. Türkçülük ve Turancılığın Türkiye’de anlaşılmayan kavramlar olduğunu, yanlış bilinen bir şeyi düzeltmenin de bir o kadar zor olduğunu ekler. Atsız, Türkçülüğün çok eski bir fikir akımı olduğunu bu nedenle incelenmesi uzun çalışmalara bağlı olduğu hâlde bu ansiklopedide aceleyle ve dikkatsizce yazılan satırlarla anlaşılmasın bir hâle getirildiğini, bu arada şahıslarımızı töhmet altında bırakacak sözler yer aldığını da dile getirmiştir. Aceleyle yazılmış olmasının, şüphesiz bu ansiklopedinin ticari maksatla hazırlandığını gösterdiğini belirtir. Fakat yayıncıların kazanç arzusu başkaları hakkında yanlış, hele küçük düşürücü bilgi sıralamak hakkını onlara asla vermez diye de ekler. Ansiklopedi maddesinde kendisi dâhil birçok kişinin isimlerinin yanlış yazıldığı bunun da ciddiyetsizliğin ve aceleciliğin göstergesi olduğunu ifade eder. Maddeyi yazanların Turan’ı bir şehir sandıklarını ansiklopedideki şu ifadelerle bakarak söylemektedir: “Her şeyden önce Millî Mücadelenin daha başlarında Misak-ı Millînin kabul edilmesiyle kutsal belde Turan’a bağlanan umutlar bir yana bırakılmış oluyordu.” Arapça olan “belde” kelimesinin Türkçede şehir anlamına geldiğini bu nedenle

Turanı böyle tarif etmenin yanlışlığını vurgulamıştır. Atsız'a göre Turan, Türklerin yaşadığı bütün topraklar hatta bugün Türklerin kalmadığı Kırım gibi tarihî Türk yurtları da Turanın içerisinde. Bu nedenle maddeyi yazanların ifade ettiği “Osmanlı ülkesinin Turan olmadığı” şeklindeki ifadenin de doğru olmadığını belirtir. Atsız'ın bu ansiklopedi maddesiyle ilgili olarak değindiği bir diğer konu Türkler hakkında da şaşılacak bilgisizlikler olduğudur. Atsız'ın işaret ettiği satırlar şunlardır:

“Asıl amaç Türkiye’yi Almanya safında savaşa sokmak olmakla birlikte bu amaca ulaştıracak yöntemlerden biri olarak Almanya’daki esir Türkleri de bünyesinde toplamak üzere Türkiye ve Pakistan’daki Türkleri bir araya getirecek bir federasyon fikri el altından yayılıyor, Almanya ise böyle bir fikrin gerçekleşmesine inanmasa bile savaşa girmemekte direnen Türk hükümetinin karşısında böyle bir baskı grubunun çıkmasından yarar umuyordu. Bu defa olayın liderliğini Nihal Atsız, Zeki Velidi Togan gibi kimseler yapıyor, bunların yakın çevresinde de ..... yer alıyordu.”

Atsız, ansiklopediyi çıkaranların Pakistanlıları Türk sayacak kadar cahil olduklarını ifade eder. Türkiye Ansiklopedisindeki Turancılık ile ilgili yanlışların bunlarla sınırlı olmadığı kendisinin Edebiyat Fakültesi asistanlığından Malatya’ya öğretmen olarak sürülüş nedeninin Atsız Mecmua’sındaki yazılarından olmadığını, Birinci Tarih Kurultayında Reşit Galip’e çektiği telgraf nedeniyle olduğunu belirtir. Bir diğer yanlış da Halide Edip’in Turancı sayılmasıdır. Gençliğinde modaya uyarak yazdığı Yeni Turan adlı roman nedeniyle Turancı olamayacağını çünkü sonrasında onun Türkçülük aleyhinde hareketlerde bulunduğunu ekler. Atsız yazısının sonunda, gençliğinde modaya uyarak yazdığı Yeni Turan onu Turancı

yapıyorsa, o hâlde gençliğinde Milli Savaş heyecanına kapılarak Yaralı Hayalet manzumesini yazan Nazım Hikmet’i de vatan şairi saymak gerekir demektedir (Atsız, 1975, 32-38).

Atsız, “Kızılay Görevini Yapmadı” başlıklı yazısında Türkiye’deki Kızılay Derneğini ve çalışmalarını ele almıştır. Türk Kızılay’ının felaketlere uğrayanlara yardımda bulunduğunu bu amaçla nerede deprem, yangın, su baskını, açlık ve hastalık olsa Kızılay’ın orada olduğunu belirtir. Bu amaçla Kıbrıs’ta, Üsküp’te, Pakistan’da, Hindistan’da hatta II. Dünya Savaşı sonunda Yunanistan’a yardıma koşmuştur. Ancak 1966 yılında Özbekistan’ın başkenti olan Türk şehri Taşkent’te meydana gelen depremlerde birçok kişi ölmüş ve evler yıkılmış olmasına karşın Kızılay’ın oraya yardım elini uzatmamasını eleştirmiştir. Atsız yazısını şu mısralarla bitirmiştir:

“Sizin acılarınız, bizim acılarımızdır...

Sizin yurdunuz, bizim yurdumuzdur.

Yurdumuz Adalar Denizinden Altayların ötesine kadar büyük ve müebbed bir ülkedir” (Atsız, 1966, 1).

Sonuç

Hüseyin Nihal Atsız, Turancılık fikrini anlatabilmek için hayatında birçok mücadele vermiştir. Bu mücadelelerinden dolayı da çoğu zaman kendini bir tartışmanın içerisinde bulmuştur. Bu konuda kalemi güçlü birçok kişiyle tartışmaları olmuştur. Atsız, üniversite yıllarında hocasına yapılan saygısızlığa kayıtsız kalmayıp tepki göstermiş bu durum asistanlık görevine son verilmesi ve onun daha sonra gireceği ateşli tartışmaların da ilk kıvılcımı

olmuştur. Atsız'ın makalelerinde Turancılık üzerine bilinen yanlışlar ve yapılan hatalı değerlendirmeleri göstermeye çalıştığını ve kimlerin Turan'a karşı olduğunu ortaya koymaya çalıştığı görülmektedir.

Atsız, Turancılığı bütün Türkleri tek devlet halinde birleştirmek ülküsü olarak tanımlayarak Türk milleti için en kutlu hedefin Turancılık olduğunu belirtir. Bütün Türkleri birleştirmenin görevimiz olduğunu vurgular. Ayrıca Turancılığı bütün Türkleri yalnız kültür alanında birleştirmek diye anlamanın da yanlış olduğunu, kültür birliğinin ancak siyasi birlik sonunda doğduğunu ifade eder. Atsız'a göre Turancılık, her ne kadar zaman zaman akraba milletleri de içine alan bir sistem olarak düşünülse de, “tarihi mirasları da dâhil olduğu halde bütün Türkler’i bir tek devlet halinde birleştirmek ülküsüdür”. Atsız, Turancılığın, milattan önceki üçüncü yüzyıldan beri var olan bir düşünce sistemi olduğunu ifade ederken Türk Milleti’nin ülküsü olarak nitelendirdiği Turancılığı, herkesin dilediği şekilde anlattığını, bunu bir tür “romantizm” diye gösterdiğini dile getirmektedir. Millî ülkülerde onun şiir yönü olan romantizmin bulunduğunu ifade eden Atsız, ülkülerin aslında gerçeklere dayanan, açık ve kesin amaçları olan bir duygular ve düşünceler sistemi olduğunu belirtmektedir.

Atsız, Orhon Seyfi Orhon’un “Turan Nedir?” yazısının hatalarla dolu olduğunu belirterek Türklerin Turanı, Yunanlıların Megalo İdeası değildir demenin Yunanlılar büyümek istiyor biz büyümek istemiyoruz demek anlamına geldiği eleştirisinde bulunmuştur. Atsız ayrıca bir milletin büyümekten korkması kadar ölümcül bir düşünce olmadığını eklemiştir. Atsız, Turanın tanımlanmasıyla ilgili bir diğer hatanın da bir ansiklopedi maddesinde yapıldığını dile getirmiştir. Ansiklopediyi hazırlayanların

Turan'ı bir şehir sandıklarını ve Turanı böyle tarif etmenin yanlışlığını eleştirmiştir. Atsız'a göre Turan, Türklerin yaşadığı bütün topraklar hatta bugün Türklerin kalmadığı Kırım gibi tarihi Türk yurtları da Turanın içerisindeydi.

KAYNAKÇA

- AKÜN, Ö. F. (1991). Hüseyin Nihal Atsız, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, C. IV.
- ATSIZ, H. N. (1975). "Bir Ansiklopedinin Büyük Yanlışları", *Ötüken*, Sayı: 64, 11 Şubat, 3-5.
- ATSIZ, H. N. (1966). "Kızılay Görevini Yapmadı", *Ötüken*, Sayı: 30, 25 Haziran, 1.
- ATSIZ, H. N. (1968). "Turancılık Romantik Bir Hayal Değildir", *Ötüken*, Sayı: 3, Mart, 3-4.
- ATSIZ, H. N. (1966). "Turancıyız, Ne Olacak?", *Ötüken*, Sayı: 64, 25 Haziran, 17-18.
- ATSIZ, H. N. (1943). "Yabancı Bayraklar Altında Ölenlere Ağıt", *Orkun*, Sayı: 14, 21-22.
- ATSIZ, H. N. (2011). "Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik", *Ötüken Neşriyat*, İstanbul.
- ATSIZ, H. N. (1973). "Turancılık", *Ötüken*, Sayı: 6, Haziran 1973, 3-4.
- KARABULAK, O. (2017). "Atsız ve Türkçülüğün Yarım Asrı", *Ötüken*, İstanbul.
- ÖNER, S. (1977). *Hüseyin Nihal Atsız*, İstanbul: Toker Yayınları, 9-10.
- ÖZDEMİR, C. (2007). *Atsız Bey, Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- SERTKAYA, O. F. (1976). *Atsız Armağanı, Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Ötüken Yayınları.